результаті аналізу та узагальнення системи управління спортивними установами нами розкриті структурні елементи та механізм управління.

2. У результаті аналізу державної статистичної звітності організації роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл України та м. Запоріжжя нами було виявлено: кількість спортивних установ, спортсменів, що займаються в спортивних школах України та м. Запоріжжя за 2008 і 2009 роки.

3. Аналіз даних статистичної звітності дозволив виявити також кількість культивованих груп і осіб, що займаються різними видами спорту в м. Запоріжжі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мічуда Ю.П. Проблеми вдосконалення механізму державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні / Ю.П. Мічуда // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – Луцік: ВДУ, 2002. – Т.1. – С. 26-28.
2. Олейник Н.А. Оценка состояния управления физической культурой и спортом в Украине / Н.А. Олейник // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХДІФК. – 1999. - №2. – С. 108-114.
3. Мудрик В.І. Науково-методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні / М.О. Олейнік. – Харків, 2001. – 223 с.
4. Комітет з фізичного виховання та спорту МОНУ. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу. – К.: 2008. – 18 с.
5. Засади культури, мистецтва, фізкультури та спорту в області. Головне управління статистики у Запорізькій області. – Запоріжжя, 2009. – С. 26-27.

УДК 378.147.89

РОЛЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В ДОМАГІСТЕРСЬКІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ

Кропивницька Т.А., к.фіз.вих., Пясківська О.А., магістр

Національний університет фізичного виховання і спорту України

У статті розглядаються питання підвищення значущості та ефективності науково-дослідної роботи в підготовці бакалаврів.

Ключові слова: науково-дослідна робота студентів, домагістерська підготовка.

Кропивницкая Т.А., Пясковская О.А. РОЛЬ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ В ДОМАГИСТЕРСКОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ / Национальний университет физического воспитания и спорта Украины, Украина.

В статье рассматриваются вопросы повышения значимости и эффективности научно-исследовательской работы в подготовке бакалавров.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа студентов, домагистерская подготовка.

Kropivnitskaja T., Payskivska O. ROLE OF RESEARCH WORK IN BEFORE MASTER'S DEGREE TRAINING OF STUDENTS / National university of physical education and sport of Ukraine, Ukraine.

In article questions of increase of the importance and efficiency of research activity are considered in training of bachelors.

Key words: research work of students, before master's degree training.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Процеси глобалізації, що розпочалися у XX ст. та посилилися наприкінці XX - початку XXI ст., торкнулися і сфери освіти.

У 1988 р. у м. Болоньї відбулася визначна подія: ректори провідних європейських університетів обговорювали питання створення єдиного континентального освітнього простору. Результатом роботи стало прийняття Великої Хартії Європейських університетів, фундаментальні принципи якої проголошують наукову діяльність головним вектором кожного вищого навчального закладу [1].

Як зазначають Єгорова О.В. [3], Магін В.А., Тищенко П.Ю. [7], високий рівень наукової діяльності ВНЗ є невід'ємною складовою і гарантією якості підготовки висококваліфікованих фахівців. У зв'язку з цим перед закладами освіти стоять завдання підвищення рівня наукових досліджень, залучення перспективної студентської молоді до наукових проектів [9].

Студенти, які орієнтовані на науково-педагогічну діяльність у своїй подальшій професійній кар'єрі (навіть в інших сферах) частіше використовують найбільш цінні в науковому плані та сучасні джерела інформації, вміють на практиці застосовувати наукові навички, творчий підхід до вирішення проблемних ситуацій. Однак, як зазначає С.А. Кореневський [6], у фізкультурних ВНЗ зацікавленість науковою роботою виявляють не більше 25% студентів від загальної їх кількості.

Особливо гостро постає проблема недостатньої підготовленості окремих студентів до наукової роботи під час відбору до магістратури. У розвинених країнах, досвід яких ми сьогодні впроваджуємо, до магістратури вступають особи, які виявили бажання займатися науковою діяльністю. Для якісної підготовки магістрів є вкрай необхідний ґрунтовний попередній досвід наукової діяльності студентів.

Мета досліджень – вдосконалення організації науково-дослідної роботи (НДР) студентів на базовому рівні підготовки.

Завдання дослідження:

1. Визначити місце та значення НДР у підготовці магістрів.
2. Виявити ступінь залучення студентів базового рівня навчання до науково-дослідної роботи.
3. Розробити практичні рекомендації з вдосконалення НДР студентів.

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури і практики, матеріалів мережі Інтернет; педагогічні спостереження; анкетування; узагальнення, синтез та статистична обробка отриманих результатів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз міжнародних декларацій, комюніке міністрів освіти [2, 10, 11, 12 та ін.] та нормативних документів МОН України [9 та ін.] дозволяє зробити висновок про вагоме місце наукової роботи у підготовці фахівців. У магістратурі обов'язковими її формами є написання магістерської дисертації, участь з доповідями в науково-методичних конференціях, підготовка до публікації тез та статей [5, 8]. Тому при вступі до магістратури Національного університету фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ) враховується не тільки успішність на базовому рівні навчання, але й досвід наукової діяльності (рис. 1).

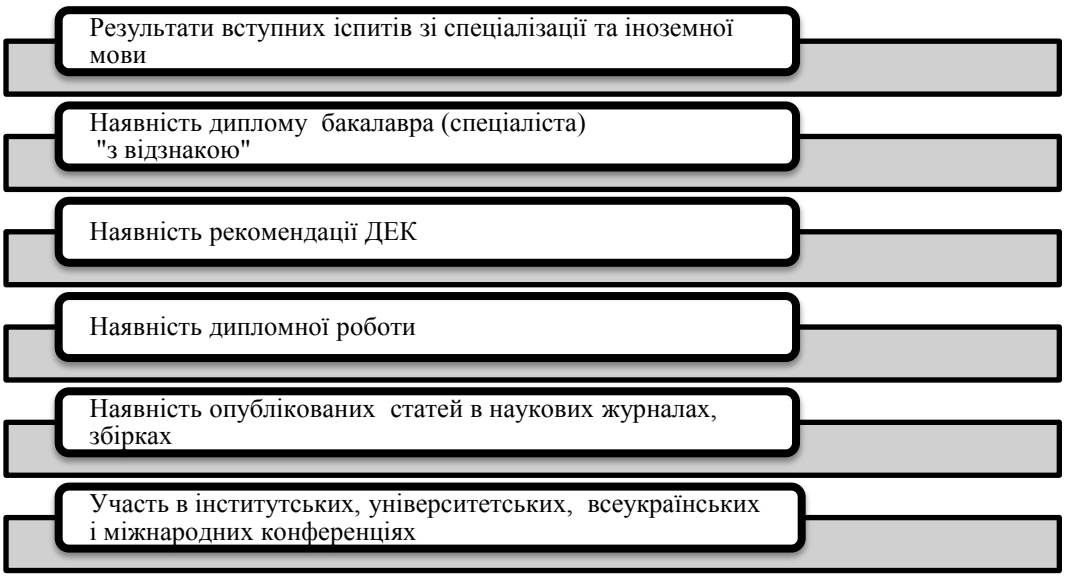

Рис. 1. Критерії відбору в магістратуру НУФВСУ

Враховуючи те, що сьогодні термін навчання в магістратурі становить 1 рік (фактично 9 місяців), проблематично розраховувати на виконання в повному обсязі плану магістерської підготовки тих магістрантів, які не мали попереднього досвіду наукової роботи.

Аналіз контингенту абітурієнтів та магістрантів Навчально-наукового інституту спорту (ННІС) НУФСВУ у 2008 та 2009 рр., виявив збільшення кількості студентів, які бажають продовжити навчання в магістратурі (на 20% у порівнянні з 2008 р.) (табл. 1). Значно збільшилась кількість студентів, що мають

досвід написання дипломних робіт. Проте перевагу мають абітурієнти, які оволоділи різними формами наукової діяльності. Однак показники наявності в абітурієнтів досвіду більш складних форм НДР (публікації, доповіді на конференціях) залишаються на низькому рівні.

Для дослідження майбутнього контингенту абітурієнтів було проведене анкетування студентів I (n = 124), II (n = 96), III (n = 78) та IV (n = 98) курсів ННІС НУФВСУ, серед яких: 40% - жінки; 60% - чоловіки; 11% - члени національних збірних команд України; 23% - відмінники в навчанні.

Серед опитаних студентів I – IV курсу переважна більшість (81% від загальної кількості респондентів) має бажання вступати до магістратури, 16 % респондентів не визначились з планами на майбутнє. Суттєвих відмінностей між показниками груп різних курсів не виявлено. У процесі досліджень також було встановлено, що ті студенти, які займаються підготовкою дипломних робіт, більш зацікавлені в продовженні навчання в магістратурі (95% від загальної кількості респондентів, що займаються підготовкою дипломних робіт).

Таблиця 1 – Характеристика абітурієнтів та магістрантів ННІС НУФВСУ в 2008 та 2009 рр. (бюджетна форма навчання)

Показник	**Абітурієнти**		**Магістранти**	
	2008 р.	**2009 р.**	**2008 р.**	**2009 р.**
Кількість осіб	45	54 ↑	34	44 ↑
Наявність досвіду написання дипломної роботи (% від загальної кількості студентів)	30	76 ↑	40	91 ↑
Наявність диплому «з відзнакою» (% від загальної кількості студентів)	15	26 ↑	36	36
Середній бал диплому	4	4	4,5	4,5
Наявність сертифікатів учасника конференцій (% від загальної кількості студентів)	18	23↑	21	30 ↑
Наявність публікацій (% від загальної кількості студентів)	10	7↓	15	15

Проведені дослідження дозволили виявити невизначеність більшості студентів зі спеціалізацією, на якій вони планують у майбутньому навчатися. Це характерно, як для студентів I - III курсу (54% від загальної кількості респондентів), так і IV курсу (56% респондентів). Здебільшого несприятливо ситуація виглядає саме з останнім курсом і свідчить про відсутність у студентів - випускників за півроку до складання вступних іспитів до магістратури цільової установки та уявлення про те, в чому полягає сутність та особливість кожної спеціалізації. В цю групу потрапили навіть відмінники (12% респондентів від загальної їх кількості).

Під час досліджень було виявлено, що студент віддає перевагу тій чи іншій спеціалізації магістерської підготовки саме тоді, коли вивчає дисципліни кафедри, відповідальної за підготовку магістрантів. Так, більшість студентів IV курсу, які вже визначились з напрямком підготовки, перевагу віддали спеціалізаціям «менеджменту та управління фізичною культурою і спортом» – 11%; «рекреації, оздоровчої фізичної культури – 10%»; «олімпійського і професійного спорту – 9%». Дисципліни цих кафедр викладаються на останніх курсах. Студентів молодших курсів, як виявилося, більш приваблюють такі спеціалізації, як біомеханіка і психологія спорту, дисципліни яких входять до навчальної програми I та II курсу. Для зацікавлення студентів у вступі до магістратури на ці спеціалізації, викладачам таких кафедр необхідно не втрачати зв'язок зі студентами протягом всього навчання: проводити профорієнтаційну роботу, залучати до роботи в науковому гуртку кафедри, написання дипломних робіт.

Одним з факторів, що впливає на визначеність студентів з магістерською спеціалізацією є активна робота у студентському науковому гуртку. Студенти, які зазначили, що є членами студентського наукового гуртка, як правило є відмінниками і планують вступати на спеціалізацію цієї кафедри (80% від їх кількості).

Однак результати досліджень виявили низький рівень залучення студентів до роботи в студентських наукових гуртках. На I курсі – 2%, II – III курсі – 6%, IV курсі – 26% студентів є членами наукових гуртків, причому переважна більшість членів наукових гуртків – жінки (70%) і лише 30% – чоловіки. Це свідчить про недостатньо активну роботу студентських наукових гуртків кафедр, а також неінформованість студентів про існування такої форми роботи та керівників, що відповідають за організацію цього важливого наукового осередку молоді університету.

Ще одним фактом доказу цього є результати опитування студентів про джерела інформації щодо підготовки у магістратурі.

Як виявилося, для студентів I – IV курсів головним інформатором є куратор групи (25% респондентів відповідно), від відповідального за студентський науковий гурток дізнаються одиниці студентів.

Як зазначають науковці [3, 4, 6, 7 та ін.], необхідною умовою для створення в студентів інтересу до навчальної діяльності є можливість проявити в навчанні розумову самостійність та ініціативність. Основний засіб виховання стійкого інтересу до навчання - використання таких питань та завдань, вирішення яких вимагає від студентів активної пошукової діяльності.

На наш погляд, саме через НДР студентів можна вирішити питання активізації інтересу до навчання. Саме цей вид роботи виступає ефективним засобом розвитку ініціативи, творчого, аналітичного мислення, вмінь та навичок самостійно працювати, логічно висловлювати свої думки, формування наукового світогляду, розуміння потреби постійного оновлення своїх знань, вдосконалення в період підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Для кращого розуміння сутності, форм та методів наукової діяльності, ознайомлення з вимогами, що висуваються до наукових робіт, в деяких ВНЗ України студенти вивчають дисципліну «Засади науково – дослідної роботи». Навчання студентів навичкам дослідної діяльності розглядається В.І. Качневим як один з фундаментальних напрямків вищої освіти: «дослідженню треба навчати, як будь-якому іншому процесу праці» [4].

В анкетах для студентів I-V курсів (кількість респондентів V курсу становила 19 осіб) містилось питання щодо доцільності введення у навчальний план такої дисципліни.

За даними опитування більшість студентів і магістрантів виявили інтерес та вважають необхідним її вивчення (рис. 2). При умові включення подібної дисципліни до навчального плану з перших курсів наукова робота у магістратурі була б більш ефективною.

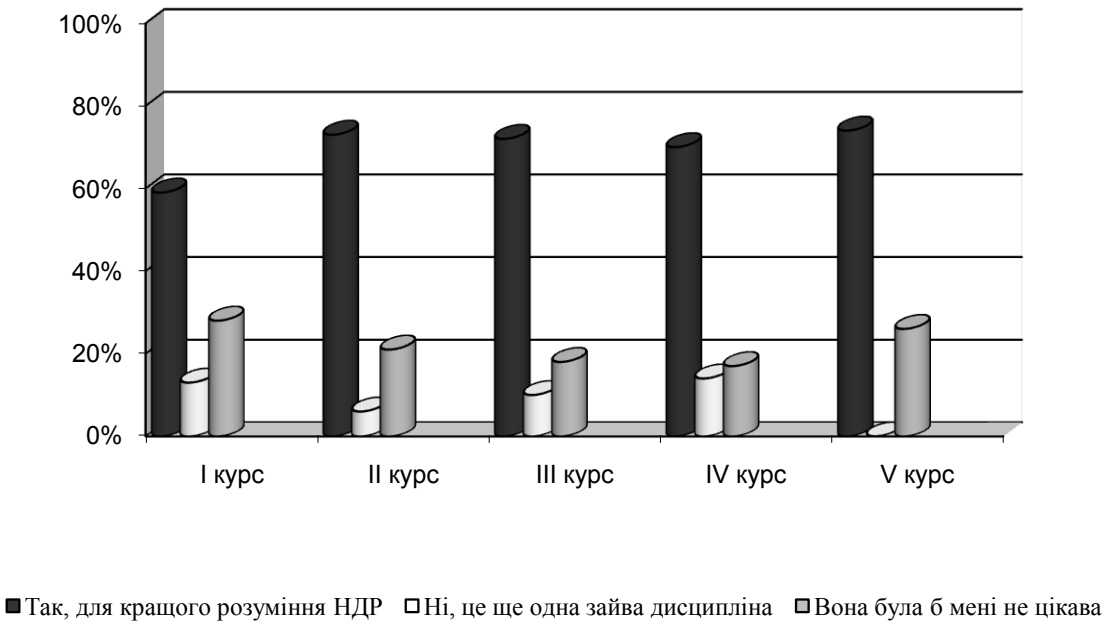

Рис. 2. Результати опитування про доцільність введення у навчальний план дисципліни «Засади науково-дослідної роботи» (n = 417)

При навчанні у ВНЗ важливим є забезпечення тісного взаємозв'язку усіх напрямів та форм наукової роботи студентів [3]. Респондентам було запропоновано вказати, навичками яких форм НДР вони володіють.

Реферат є першою елементарною формою самостійної наукової роботи студента. Сучасні вимоги до системи вищої освіти вимагають значну частку часу відводити на самостійну роботу студентів (50-60% від загального обсягу навчальних годин). Однією з форм організації самостійної роботи є підготовка рефератів, що передбачено навчальним планом з усіх дисциплін.

Проте відмічено, що не всі студенти зазначили підготовку рефератів як вид наукової роботи (рис. 3). Причина може полягати у формалізмі написання рефератів. Найчастіше реферат є переписаним розділом підручника або статтею. Останнім часом студенти широко використовують Інтернет - ресурси: в окремих випадках для пошуку інформації при підготовці роботи, і як-правило – для копіювання типових готових рефератів, розміщених на різних сайтах. Таку форму роботи ніяк не назвеш науковою.

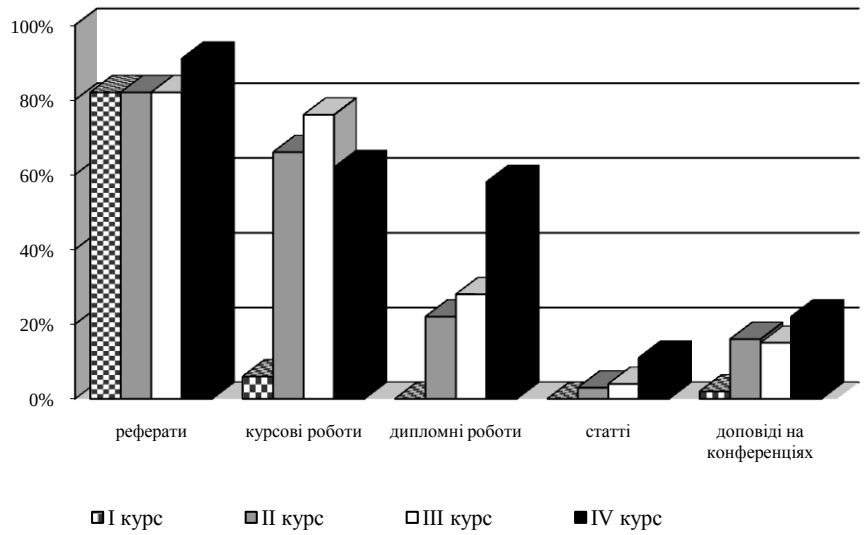

Рис. 3. Залучення студентів I – IV курсів до науково-дослідної роботи (n = 396)

Подібна ситуація виникає і з підготовкою курсових робіт, що, як і реферат, є обов'язковою формою наукової роботи студентів.

Дипломна робота є самостійною працею, якою завершується етап навчання у ВНЗ. Якщо студент готує дипломну роботу, то він має більше можливостей підготувати статті та виступати з доповідями на конференціях.

Позитивною тенденцією є збільшення кількості студентів, які працюють над підготовкою дипломних робіт: на IV курсі їх стає вдвічі більше, ніж на III-му, але продовжувати тему дипломної роботи в магістратурі збираються не всі. Це може бути пов'язано з тим, що тема дипломної роботи не цікава, не актуальна, а також зі зміною напрямку підготовки та внаслідок цього невідповідності їхньої теми тематиці цієї кафедри (рис. 4).

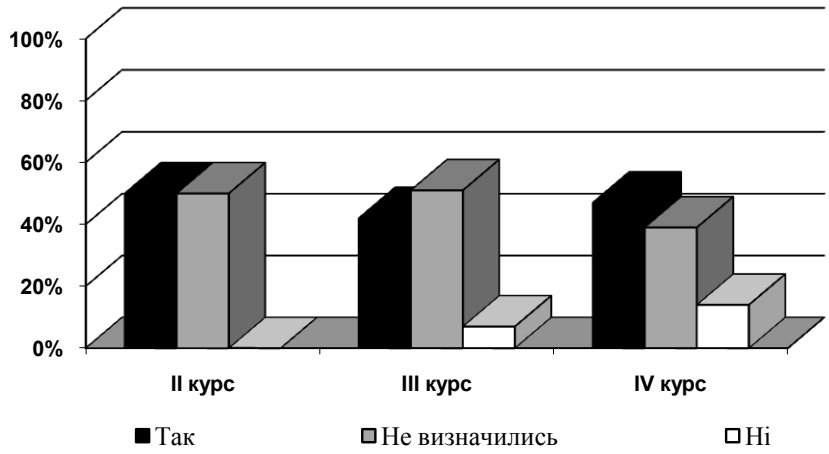

Рис. 4. Визначеність студентів в продовженні розробки теми дипломної (курсової) роботи в магістратурі (n = 272)

Як показали результати анкетування, 90% студентів III-IV курсів, які не залучені до підготовки дипломних робіт планують вступати до магістратури. Це вказує на нерозуміння або незнання студентами критеріїв відбору до магістратури та вимог магістерської підготовки. При незмінній у подальшому ситуації можливості вступити та успішно навчатися в магістратурі у таких студентів не буде.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літературних джерел, нормативно-правових документів та практичний досвід свідчать про вагоме місце НДР у підготовці магістрів, що вимагає наявності попередньої наукової підготовленості студентів базового рівня навчання.

2. Переважна більшість студентів I-IV курсів (81% від загальної кількості респондентів) мають бажання продовжити навчання в магістратурі. Проте не всі студенти мають уявлення про вимоги та особливості магістерської підготовки.

3. Для вдосконалення НДР студентів необхідно:

- залучати їх до різних форм наукової діяльності, роботи в наукових гуртках кафедр, починаючи з молодших курсів;
- проводити тематично-інформаційні семінари, що висвітлюють аспекти діяльності й розвиток наукових шкіл, напрямків, що функціонують в університеті;
- підвищити вимоги до написання рефератів (аналітичне вивчення не менше 10 літературних джерел; посилання на них; формулювання висновків), курсових робіт;
- впровадити ситуаційні завдання у навчальний процес (стимулюють прояв ініціативи та творчості);
- при розробці тем рефератів, ситуаційних завдань, курсових та дипломних робіт звертати увагу на їх актуальність;
- запровадити процедуру захисту письмових завдань (формує вміння та навички самостійно робити доповіді; відповідати на запитання);
- організовувати профорієнтаційну роботу під час всього навчання в бакалавраті (інформування про критерії відбору, значущість наукової діяльності та особливості підготовки в магістратурі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Великая хартия университетов (Magna Charta Universitatum). 18 сентября 1988 г., г. Болонья [Электронный ресурс] Режим доступу до документу: http://www.russianenic.ru/int/bol/charter.html.
2. Европейское пространство высшего образования: добиваясь поставленных целей. Конференция министров, ответственных за высшее образование. Коммюнике 19-20 мая 2005 г., Норвегия, г. Берген [Электронный ресурс] Режим доступу до документу: http://www.russianenic.ru/int/bol/base3.html.
3. Єгорова О.В. Науково-дослідницька робота студентів у вищих навчальних закладах / О.В. Єгорова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2006. - №3. – С. 29-32.
4. Качнев В.И. Формирование у студентов исследовательских навыков / В.И. Качнев // Высшее образование сегодня. – 2008. - № 5. – С. 79-82.
5. Концепція організації підготовки магістрів в Україні : Наказ МОН № 99 від 10.02.2010 // [Електронний ресурс] Режим доступу до документу: www.mon.gov.ua/newstmp/2010_1/15_02/1/nakaz_mon_99.doc.
6. Кореневский С.А. Вузовская наука и НИР студентов в контексте смены парадигмы высшего физкультурного образования / С.А. Кореневский // Теория и практика физической культуры, 2005. - № 7. – С.8-11.
7. Магин В.А. Научно-исследовательская работа в профессиональном становлении специалистов по физической культуре и спорту / В.А. Магин, П.Ю. Тищенко // Теория и практика физической культуры, 2007. - № 6. – С. 2-3.
8. Положення про порядок підготовки магістрів у НУФВСУ / затверджено вченою радою протокол № 12 від 6 березня 2009 р.
9. Про основні завдання вищих навчальних закладів України на 2007/2008 навчальний рік : Наказ МОН № 4.2-17/1450 від 03.07.07 // [Електронний ресурс] Режим доступу до документу: www.mon.gov.ua/laws/list_4_2_17_1450.doc.
10. Резолюция Всемирной конференции ЮНЕСКО по высшему образованию // Alma mater Вестник высшей школы, 2009. – №7. – С. 53-54.
11. Realizing the European Higher Education Area. - Communique of the Conference of Ministers Responsible for Higher Education in Berlin. Berlin, September 19, 2003 // [Електронний ресурс] Режим доступу до документу: http://nkaoko.kz/accreditation/documents/bolognadocuments4.
12. Sorbonne Joint Declaration on Harmonization of the Architecture of the European Higher Education System. - Paris, May 25, 1998. [Електронний ресурс] Режим доступу до документу: http:// www.bolognakg.net/doc/Sorbonne1998.pdf.